

TLAČOVÁ SPRÁVA

Košice, Bratislava, 15. 10. 2019

Osobitná spravodajkyňa OSN vydala správu o pôrodnickom násilí, zistenia sa týkajú aj Slovenska

Nerešpektovanie súkromia, úkony bez informovaného súhlasu, pripútavanie na lôžko, šitie pôrodných poranení bez anestézie, nútené sterilizácie, zastrasovanie a urážanie. To sú len niektoré z prejavov násilia a iného porušovania reprodukčných práv žien vo svete, na ktoré v nedávno vydannej správe upozornila osobitná spravodajkyňa OSN proti násiliu na ženách Dubravka Šimonovič.

V piatok 4. októbra 2019 prezentovala osobitná spravodajkyňa OSN proti násiliu na ženách Dubravka Šimonovič [Valnému zhromaždeniu OSN](#)¹ svoju [správu o ľudskoprávnom prístupe k zlému zaobchádzaniu a násiliu na ženách v reprodukčnej zdravotnej starostlivosti so zameraním na pôrod a pôrodnické násilie](#). Správa popisuje súčasné prejavy násilia a iného zlého zaobchádzania so ženami pri poskytovaní pôrodnej starostlivosti v zdravotníckych zariadeniach po celom svete. Adresuje štátom odporúčania, ako účinne riešiť systémové problémy v tejto oblasti. Pôrodnickému násiliu sa správa osobitne venuje aj vo vzťahu k ženám, ktoré patria k rôznym menšinám či čelia rôznym znevýhodneniam vrátane rómskych žien, žien so zdravotným postihnutím a žien s nižším socioekonomickým statusom. Mnohé problémy či nedostatky, na ktoré správa upozorňuje, sú dlhodobo prítomné aj na Slovensku.

Ide o rozličné formy násilia a iného porušovania práv žien počas pôrodu, ktoré boli na Slovensku v ostatných rokoch [zdokumentované mimovládnyimi organizáciami](#), ako je napríklad obmedzovanie pohybu rodiacich žien a ich pripútavanie na lôžko, tlak na brucho, nástrih hrádze bez medicínskeho dôvodu či šitie pôrodných poranení bez anestézie. Ďalej je to narušenie súkromia žien, ich urážanie, ponižovanie a zastrasovanie zdravotníckym personálom či obmedzovanie ich práva na osobnú autonómiu a slobodné rozhodovanie o priebehu pôrodu.

Správa sa pomerne hlbkovo venuje porušovaniu práva na informácie a informované rozhodovanie. Zdôrazňuje, že informovaný súhlas, ktorý je nevyhnutný na akýkoľvek úkon zdravotníckeho personálu počas pôrodu, je procesom nepretržitej komunikácie medzi personálom a rodiacimi ženami a tento proces nemožno nahradiť podpisom na formulári. „*Aj z našich výskumov vyplýva, že na Slovensku je získavanie informovaného súhlasu počas poskytovania pôrodnej starostlivosti v drvivej väčšine prípadov iba formalita. Správa je teda ďalším pripomenutím, že ak zdravotnícky personál svoju povinnosť konať výlučne na báze informovaného súhlasu redukuje iba na podpis formulára, porušuje jednu zo svojich základných povinností,*“ uviedla Janka Debrecéniová zo združenia Občan, demokracia a zodpovednosť.

Správa špecificky poukazuje aj na prípady násilných sterilizácií, predstavujúce závažnú formu násilia páchaného na ženách, ktoré často postihuje ženy patriace k menšinám. V tomto smere sa zmieňuje aj o prípadoch nezákonných sterilizácií rómskych žien zo Slovenska, ktoré pred niekoľkými rokmi potvrdil

¹ Prejav osobitnej spravodajkyne začína na 1 hod. 19 min. 30 sek. záznamu. Písomný prepis jej prejavu je dostupný na <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25106&LangID=E>.

Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu. Ako ďalší z príkladov porušovania práv rómskych žien správa špecificky uvádza praktiky ich segregácie v niektorých pôrodniciach na Slovensku. Prípady porušovania reprodukčných práv rómskych žien na Slovensku boli v minulom období taktiež podrobne [zdokumentované mimovládnyimi organizáciami](#).

„Rómske ženy sú u nás jednou z najohrozenejších skupín, pretože sú diskriminované nielen z dôvodu svojho pohlavia, ale aj etnicity. Naša vláda však porušovanie reprodukčných práv rómskych žien roky ignoruje. V tomto smere je pre Slovensko stále mimoriadne aktuálne aj odporúčanie osobitnej spravodajkyne odškodniť nezákonne sterilizované rómske ženy. Naša vláda však za ich odškodnenie dlhodobo odmieta prevziať zodpovednosť,“ hovorí Vanda Durbáková z Poradne pre občianske a ľudské práva.

V súvislosti s príčinami pôrodnického násillia správa poukazuje napríklad na nerovnováhu moci medzi zdravotníckym personálom a rodiacimi ženami. Upozorňuje na to, že lekársky personál svoju moc pod rúškom medicínskej nevyhnutnosti často zneužíva na ospravedlňovanie násillia či iného zlého zaobchádzania. Ďalej zdôrazňuje, že autorita lekárov a lekárk často okolo nich vytvára kultúru beztretnosti, v ktorej porušenia práv nielenže zostávajú bez nápravy, ale aj nepovšimnuté.

Ako uvádza Zuzana Krišková z občianskeho združenia Ženské kruhy, *„normalizácia násillia a iného porušovania ľudských práv v pôrodniciach je veľmi silne prítomná aj na Slovensku. Násillie však neprestáva byť násillím len preto, že ho niekto nevidí alebo nechce vidieť, alebo že sa ho niekto snaží ospravedlňovať dobrými úmyslami, nedostatkom zdrojov či inými zlyhaniami na strane štátu, zdravotníckych zariadení či konkrétnych zdravotníkov a zdravotníčok.“*

Vzhľadom na medzinárodnoprávne záväzky Slovenska by aj slovenská vláda a ďalší zodpovední aktéri a aktérky mali správe venovať adekvátnu pozornosť a jej odporúčania premietnuť do konkrétnych politík a opatrení.

Osobitná spravodajkyňa zostavila správu na základe informácií od 128 subjektov – štátov, mimovládnych organizácií, nezávislých inštitúcií a akademickej obce. Informácie jej zaslali aj slovenské mimovládne organizácie – *Občan, demokracia a zodpovednosť, Ženské kruhy a Poradňa pre občianske a ľudské práva*. Okrem nich jej relevantné informácie vo vzťahu k Slovensku poskytla aj *verejná ochrankyňa práv*.

Vydaniu správy tiež predchádzalo stretnutie expertiek a expertov organizované v spolupráci so Svetovou zdravotníckou organizáciou.

Ako konštatuje samotná správa, aj vďaka mnohým svedectvám žien a ženských organizácií z ostatných rokov zlé zaobchádzanie so ženami v oblasti reprodukčnej zdravotnej starostlivosti získalo globálnu pozornosť. Dôkazom toho je aj [rezolúcia o pôrodníckom násillí](#), ktorú vo štvrtok 3. októbra prijal Parlamentné zhromaždenie Rady Európy.

Kontakty:

Vanda Durbáková – Poradňa pre občianske a ľudské práva, tel. 0908 695 531, e-mail: vanda.durbakova@poradna-prava.sk

Janka Debrecéniová – Občan, demokracia a zodpovednosť, tel. 0905 825 408, e-mail: debreceniova@odz.sk

Zuzana Krišková – Ženské kruhy, tel. 0908 624 008, e-mail: zenskekruhy@zenskekruhy.sk

Prehľad vybraných odporúčaní osobitnej spravodajkyne OSN:

- zaistiť účinné a riadne uplatňovanie informovaného súhlasu v súlade s ľudskoprávnymi štandardmi;
- rešpektovať autonómiu a integritu žien a ich schopnosť robiť informované rozhodnutia o svojom reprodukčnom zdraví;
- uplatňovať ľudskoprávne štandardy a štandardy Svetovej zdravotníckej organizácie týkajúce sa rešpektujúcej pôrodnej starostlivosti a násillia na ženách;
- riešiť problém nedostatočného prístupu k anestetikám a iným prostriedkom na tíšenie bolesti, nemožnosti voľby polohy pri pôrode a nedostatku rešpektujúcej starostlivosti;
- ustanoviť mechanizmy zodpovednosti založené na ľudských právach, ktoré zabezpečia obetiam zlého zaobchádzania a násillia nápravu vrátane finančnej náhrady, uznania pochybenia, formálneho ospravedlnenia a záruk, že sa pochybenia nebudú opakovať;
- pri podozreniach zo zlého zaobchádzania a násillia páchaného na ženách pri pôrode zaručiť úplné a spravodlivé vyšetrovanie;
- zakázať a riešiť praktiky nútených sterilizačných postupov, najmä pokiaľ ide o ženy patriace k menšinám, zlepšiť záruky proti takémuto porušovaniu ľudských práv a poskytnúť obetiam primerané odškodnenie a kompenzáciu;
- riešiť diskrimináciu a stereotypy, ktorým čelia niektoré skupiny osôb.

Informácie o MVO:

Poradňa pre občianske a ľudské práva je mimovládna organizácia, ktorá sa venuje ochrane ľudských práv a slobôd so zameraním na ochranu práv menšín a ochranu pred diskrimináciou. Pozornosť dlhodobo venuje predovšetkým otázkam diskriminácie rómskej etnickej skupiny v rôznych oblastiach života na Slovensku. Venuje sa tiež ochrane reprodukčných práv a problematike policajného násillia. Poradňa vo svojej práci rozvíja metódu strategického vedenia súdnych sporov v prípadoch diskriminácie a porušovania ľudských práv menšín. Okrem iného poskytuje právnu podporu nezákonne sterilizovaným rómskym ženám a vykonáva ďalšie aktivity smerujúce k odškodneniu poškodených žien. www.poradna-prava.sk

Združenie **Občan, demokracia a zodpovednosť** (ODZ) je nezávislá nezisková organizácia, ktorá už viac ako 25 rokov presadzuje uplatňovanie práva všetkých na ľudskú dôstojnosť a rovnosť, ochranu pred diskrimináciou, zodpovednosť verejnej moci a plné uplatňovanie ľudských práv žien v každodennom živote. Združenie sa zúčastňuje na tvorbe legislatívy a verejných politík súvisiacich s napĺňaním princípu rovnosti, monitoruje ich realizáciu, vedie strategické súdne spory a vzdeláva rôzne segmenty spoločnosti (napr. súdnictvo, školstvo, verejná správa, polícia). Poskytuje konzultácie, vypracúva analýzy a výskumy, vydáva publikácie, výučbové CD, metodické príručky a ďalšie vzdelávacie a informačné materiály. Organizuje tréningové kurzy, školenia, workshopy, konferencie a diskusné fóra, informuje odbornú a občiansku verejnosť o uplatňovaní ľudských práv a diskriminácii. www.odz.sk

Občianske združenie **Ženské kruhy** vzniklo v roku 2011 ako reakcia na systémové porušovanie práv žien a pretrvávajúcu škodlivú prax v pôrodniciach. Združenie založili a riadia ženy a má širokú podporovateľskú základňu predovšetkým z radov žien, ktorých sa poskytovaná zdravotná starostlivosť priamo týka. Od začiatku sa venuje témam, ktoré súvisia s tehotenstvom, pôrodom a starostlivosťou o deti. Popritom upozorňuje na nerovnovážne postavenie žien, ktoré sa dotýka rôznych oblastí života. Ženské kruhy vytvárajú bezpečný priestor na zdieľanie skúseností žien a presadzujú, aby bolo ich hlas v spoločnosti počuť. Podporujú ženy v autentickom aktivizme, teda takej účasti žien na procese spoločenských zmien, ktorá vychádza z ich vlastných pohnútok a má im blízku formu. www.zenskekruby.sk